

Dialogo

Een dialoog is een korte variant van het socratisch gesprek. Tijdens een dialoog volgen we een vast patroon. Het gesprek begint met het opvragen en selecteren van lastige praktijkgevallen. Eén wordt er gekozen en besproken volgens het onderstaande schema. De werkwijze is zeer geschikt voor intervisie of collegiaal advies. Hou wel voor ogen dat het bij een dialoog niet gaat om het oplossen van problemen, maar om het expliciteren, uitwisselen en aanscherpen van visies. Na de verkenning van het ingebrachte voorbeeld probeer je de vinger te leggen op de essentie. Tenslotte sta je stil bij de houding die nodig is om op een verstandige manier met dit soort situaties om te gaan.

Stappen

Centraal staat een praktijkgeval, waar de verteller zelf bij is betrokken en dat hij/zij als een probleemsituatie heeft ervaren. Spits het praktijkgeval toe op één cruciaal moment.

1. Casus, kwestie, hittepunt

De gespreksleider neemt de voorbeeldgever een kort interview af:

- a) Wat is het verhaal, de casus die we gaan onderzoeken? Wat is de kwestie?
- b) Wat is het hittepunt in de casus? Tegen welke achtergrond speelt zich dit moment af (geschiedenis, personen, belangen ...)?
- c) Welke gevoelens speelden op dat moment bij jou een rol? Welke gedachten gingen door je heen?
- d) Wat heb je concreet gedaan?
- e) Welke vraag wil je aan je gesprekspartners voorleggen?

Het kan zinvol zijn het cruciale moment en de vraag voor iedereen leesbaar op te schrijven.

2. Verheldering

De anderen stellen vragen ter verheldering van de feiten, zodat zij zich goed kunnen inleven in het cruciale moment.

3. Verplaatsing

De anderen verplaatsen zich (zo oprecht mogelijk) in de schoenen van de voorbeeldgever:

- a) Als jij in die situatie was, op dat moment, wat zou jij dan allemaal voelen?
- b) Wat zou jij denken?
- c) Wat zie jij jezelf doen in deze situatie?
- d) Wat is (dus blijkbaar) jouw antwoord op de onderzoeksvraag?
- e) Op grond van welke onderliggende redenen kom je tot dit antwoord?

Enkele personen krijgen de gelegenheid om hun antwoorden op alle vragen in te brengen en toe te lichten. Zorg ervoor dat ze spreken vanuit hun eigen beleving en zich niet als adviseur van de voorbeeldgever opstellen. Ondervraag hen, of laat hen ondervragen door de anderen, op onderliggende opvattingen en principes. Zorg er ook voor dat het gesprek een onderzoekend karakter houdt en niet verwordt tot een discussie. Let wel, het antwoord op de uitgangsvraag (d) ligt al besloten in het beeld van wat je zou voelen, denken en doen.

4. De essentie

Uit het voorafgaand onderzoek probeer je vervolgens de essentie te destilleren. Ieder neemt kort de tijd om voor zichzelf een antwoord te formuleren op de vraag: Waar draait het hier om? Wat gaat je het meest aan het hart? Wat moeten we hier ter harte nemen? Iedereen krijgt de gelegenheid het antwoord op te lezen.

5. De deugdelijke houding

Vervolgens sta je stil bij de houding die nodig is om in zo'n situatie wijs te handelen. Dit kun je doen aan de hand van de vier kardinale deugden of voortreffelijkheden:

Prudentia: wijsheid, bezonnenheid. Het vermogen om onder ogen te zien wat er speelt, om je niet door illusies te laten leiden, om niet te blijven steken in een te beperkt beeld van de werkelijkheid.

Fortitudo: moed, kracht. Het vermogen om ongemak en angst te verdragen, om je bezieling en verontwaardiging in te zetten.

Temperantia: gematigdheid. Het vermogen om voldoende te genieten, maar ook grenzen te stellen aan je verlangens.

Justitia: rechtvaardigheid. Het vermogen om balans te scheppen en iedereen tot zijn recht te laten komen.

Aan de hand van deze vier kardinale deugden beantwoordt ieder de volgende vragen:

- a) Wat heb jij hier onder ogen te zien? (*prudentia*)
- b) Welke moed dien jij op te brengen? (*fortitudo*)
- c) Welk verlangen van jezelf heb je hier los te laten, op te geven? (*temperantia*)
- d) Wat is er nodig om alle betrokkenen recht te doen? (*justitia*)

6. Terugblik

Kijk samen terug op de dialoog. Wat werkte goed in de aanpak? Wat vond je lastig? Hoe ga je met de uitkomsten verder?

Literatuur

Plato: *Apologie* (verdedigingsrede van Socrates). *Laches* (typische socratische dialoog over dapperheid). *Politeia* (over de rechtvaardige persoon). Vertaling Xaveer de Win, Kapellen 1999. Aristoteles: *Ethica*.